

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Instrvctio R. P. Bartholomæi Riccii Societatis Iesv
Theologi De Modo Recte Meditandi De Rebvs Divinis**

Ricci, Bartolomeo

Mogvntiæ, 1605

Tractatvs I. [De Devinæ Scriptvræ Sensv.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-59608](#)

TRACTATVS PRIMVS.
DE DIVINÆ SCRITVRÆ SENSY.

*Quid sit diuinæ scripturæ sensus, &
quotuplex?*

CAPVT I.

 Vm diuinæ scriptura, ut dictum est, ordinaria debeat esse Meditacionum nostrarum materia, & ideo, cognito eius sensu, ea documenta ex illa haurire debeamus, quæ eius auctor Spiritus sanctus illi ad doctrinam nostram inclusit, vt affirmat S. GREGORIUS in moralibus his verbis. *Quasi quoddam speculum mentis oculis opponitur diuinæ scriptura, vt interna nostra facies in ipsa videatur, ibi enim seda, ibi pulchra nostra cognoscimus: ibi sentimus, quantum proficimus; ibi docemur à profectu quam longe distemus. Dum narrat gesta sacerdotum, ad imitationem corda prouocantur infirmo-*

98 INSTRVCT. DE MODO

rum. Dum illorum victoria facta commemo-
rat contra vitiorum pralia debilita nostra con-
firmat, necessarium est explicare, quid sit
sensus scripturæ, & quotuplex. Quod hoc
capite præstabo, illudq; in duas distribuam
partes. In prima docebo, quid vocabulo sen-
sus diuinæ scripturæ intelligatur. In secun-
da quo sint sensuum genera.

PRÆTERMISSIS autem variis interpreta-
tionibus, vna tantum cæteris faciliore &
clariore, quæ à quibusuis commode percipi
queat, ero contentus. Dico ergo, non esse
aliud, quam conceptum, quem D E V S scri-
pturæ auctor habet in suo intellectu. Itaq;
assequi sensum alicuius scripturæ loci, est
eandem eius habere intelligentiam, quam
habet D E V S ipse. Sic loquitur Apostolus ad
Corinthios scribens. *Nos sensus Christi ha-
bemus.* quasi diceret, scripturā intelligimus,
sicut intelligit Christus. Et S. Ioannnes Eu-
g. Iean. 5. anglista. *Dedit nobis sensum, ut cognoscamus
verum Deum.* alludens forte ad illud, quod
Luc. 24. S. Lucas refert. *Aperuit illis sensum, ut intelli-
gerent scripturas.* Dixi sacræ scripturæ au-
ctorem esse D E V M , quia ita asseuerat Apo-
stolus in epist. 2. ad Timotheum dicens: *O-
mnis scriptura diuinitus inspirata.* & S. Petrus
2. Pet. 1. in 2. epistola. *Non enim voluntate humana
allata*

allata est aliquando prophetia, sed spiritus sancto inspiratis locuti sunt s. Dei homines. Qui sancti tantum fuerunt Spiritus sancti scribæ, & Secretarii, immo minus ut ex parte sua de se testatur propheta David, vocans se causa *Psalm. 44.* *lamum scribæ. Lingua mea inquiens, calamus scriba velociter scribaturis.*

Quod ad alteram partem attinet, sensum sic definitum, dico diuidi in Historicū, vel literalem, & Mysticū, vel Spiritualem. Mysticus vero diuiditur in tres alias, Allegoricum, Anagogicum, & Tropologicum vel moralem. Verum de his non agam hoc loco: nam secundum illos meditationem instituere nimis arduum foret Tyronibus & Incipientibus. Litteralis rursus solet diuidi in Proprium, & Translatum. Proprius item in Primarium, & secundarium, de quibus omnibus differemus in capitibus sequentib.

De sensu litterali Proprio.

C A P. II.

SCIENDVM est, ob vocabulorum inopiam, rerumque significandarum copiam, veteres uno eodemque vocabulo res varias propriè appellasse, significatu partim primario, partim secundario.

G 2 Prima-

100 INSTRVCT. DE MODO

Primaria significatio sicut, qua res vocabulo aliquo primo loco appellata est, ut v. c. verbum *Colligo*, primo usurpatum sicut, ut significaret actum res dispersas in unum locum congetendi. Secundaria vero est, qua res aliqua eodem vocabulo posterius appellata est, ut cum dicimus aliquem colligere alium, cum eum recipit hospitio. Vbi horandum est secundariam significacionem habere affinitatem quādam cum primaria, ut liquet ex allato exemplo, qui n. peregrinum hospitio recipit, quasi vagam & dispersum in domum suam congetit.

CVM ergo Meditationem, verbi causa, instituis de illis Christi verbis apud Matth.
Matt. 11. *Hospes eram, et collegisti me. mente in hunc modum ratiocinabere. Primariū significatum verbi COLLIGENDI, est res multas dispersas in unum cogere, quo sensu apud B. Ioannem dicitur. Colligit, qua superauerūt fragmenta, ne pereant. Et subiungitur. Collegerūt, et impleuerunt duodecim copiosos fragmentorum. Vnde concludes secundario significato, HOSPITIO excipiēdi, hanc subiectā sententiam, ut peregrinus recipiatur in propriam domum, & non ablegetur foras, ut comedat cum famulis: & sicut omnia fragmenta, tam parua quā magna collecta sunt*

sunt in cophinis, sic peregrinus suscipiatur ad propriam Domini mensam. Huic expositioni adiunges S. GREGORII Papæ exemplum, quod hodieq; imitatur sanctissimus D.N. CLEMENS VIII. quotidie n. tot pauperes in prandio mensæ adhibet, quo annos in Pontificatu exegit, postquam singulorum manib. affudit, aliaq; ministeria exhibuit.

ILLUD quoque notandum, vnum cum demque scripturæ locum aliquando posse habere plures sensus litterales, & proprios ^{Anno 1604. agebat 13. ann.} ut docet B. AUGUSTINUS libr. 12. Confession. num. cum ait prima verba Genesios. *In principio creauit Deus celum & terram: tres litterales habere sensus. ut primus sit de principio temporis, secundus de principio operi creatorum. tertius de filio Dei, per quem Deus omnia condidit. In Apocalypsi enim se vocat Principium, dices. Ego sum alpha, & omega, Apoc. 1. principium & finis. Quoties ergo vnum litteralem sensum loci alicuius innueris, coneris extorquere & alterum. Sic quidam Doctor conatus est facere super Questione à B. Virgine posita angelo, apud B. LUCAM. Quomodo fiet istud? Qui praeter communem verborum illorum sententiam, quod B. Virgo non de facto, sed modo tanquam addubitarit, excogitauit & aliâ, quod*

G. B. nimi-

nimirum Beatiss. Virgo minime ignara Sathanam, se nonnunquam solere transfigurare in angelum lucis, voluerit expiscari, es-
setne Spiritus bonus, an malus? Nam cum
versata esset in diuinarum litterarū lectio-
ne, probè norat satis in illis insinuari, quis
futurus esset incarnationis modus, & idcir-
co, inquit dictus Doctor, cogitabat illa se-
cum, si mihi iste modum prodat in diuina
scriptura indicatum, iam pro Dei legato il-
lum habebo.

De sensu Litterali figurato.

C A P. III.

SENSUS Litteralis figuratus est, quando
voci tribuitur significatio, quæ ex prima
origine illi non competit. Exempli causa,
nomen LEONIS à prima sua origine usurpa-
tum est ad denotandum animal ferox & fil-
uestre. S. Ioannes vero in sua Apocalypsi, cù
ait. *Vicit Leo de tribu iuda.* usurpauit in signi-
ficatione impropria ad denotandum Christū
resuscitatum. Itaq; sensus litteralis hic non
est, qui prima institutione vocis Leo signifi-
catur, sed qui metaphorica acceptione de-
signatur, ut sensus sit. *VICIT CHRISTVS
de tribu iuda.*

Neq; ad intelligendā sacram scripturam
parui

Apoc. 5.

parui interest, posse discernere sermonem proprium à figurato, ut docuit nos suo exemplo Samaritana; quę ignara huius discriminis, simulatque Dominum audiuit dicentem, se posse ei porrigere aquam, quę sitim perpetuo restinguat, stupore defixa dixit. *Domine, nō quād in quo haurias habes: Et putes tuus altus es: Vnde ergo habes aquam?* existimans Christum vocem Aquæ in propria significatione v̄surpasse.

Ioan. 4.

I M O S. Augustinus alicubi assuerat periculose errari in diuina scriptura, quando vox propria accipitur pro translata, vel cōtra: vii faciebant hæretici, qui sensu proprio, non metaphorico exponebant illud dictum Christi apud B. Matihæum. *Et sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum cælorum.* & simul hæc documenta, ad cognoscendum discrimen, subiungit. *Quicquid neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem referri potest, accipiendum est figuratè.* Et paulo post. Si præceptua est scriptura locutio, & videtur iubere flagitium, *& virtutem verare figuratè accipendum est.* Si autem flagitium vetat, aut beneficentiam iubet, tunc proprie accipienda est. Exempli autē loco adducit verba illa Proverbiū Salomonis. *Si esurierit inimicus tuus, cibæ.* Pro. 25.

Matt. 15.

G. illumi:

illum: & si sitierit, potum da illi. Sic enim sa-
ciens, carbones ignis congeres super caput eius.
Ac dicit, priora verba. Si esurierit inimicus
tuus, &c. exponenda in sensu proprio: po-
steriora vero, carbones ignis congeres super
caput, in translato. Nemo enim dubitate
potest, peccaturū, qui carbones ignitos cō-
gereret in caput sui inimici. In translato au-
tem sensu verba illa hāc habent subiectam
sententiam. Si inimico tuo hoc beneficium
præstiteris, ut cibum potumq, necessarium
ei subministres, ex vehementia doloris &
compunctionis de suo peccato, tantos edet
clamores, ac si igniti carbones in caput eius
incidissent, & mox conciliabitur tibi, & tu
eum lucrifacies Christo Saluatori.

*De nonnullis diuinæ scripturæ
Figuris.*

C A P. IV.

ETIAMSI quamplurimæ in vtraque tam
noui, quam veteris testamenti scriptura
exstant figuræ, adeoque omnes quarum
Rethores in præceptis artis suæ memine-
runt, ut allatis exemplis ostendit Ludouicus
Carbo in sua Rhetorica diuina, ego tamen
paucas tantum quasdā, idque ex Euangelio
maxi-

maxime decerptas, (eo q̄ de illo fere meditari soleamus) producam. Si vnum prius te monuero, sacram scripturā non vti figuris ad res amplificandas, vel ad oblectandos Lectores, vti faciunt Scriptores prophani, vt obseruauit B. G R E G. Nazianzenus in Apolog. dicens. Neque nobis in mentem veniat manem quandā scripturā rerum verborum q̄ turbam esse oblectandorum auditorum causa compositum, atque conflatam esse, aut velut quandam aurium illecebram, nequaquam ultra voluptatem se porrigentem. Sint hi sane fabularum, & prophatarum hominū ludi, qui de veritate parum solliciti, figmentorum venustate, verborumque lenocinio, quasi prestigij quibusdam aures, animosq; ludificantur. Verum potius iis vtitur ad eam quodammodo deprimentā, & veste quasi sensibus obiecta vestiendā, vt facilius à nobis caperetur, sicut sigillatim de Parabolis. tomo primo Operū suorum declarat R P. Alphonsus Salmeron.

PRIMA ergo sit, quæ vulgo dicitur HYPERBOLE, qua rem aliquam admodum sermone exaggeram⁹, sic vt aliud intelligatur, quam verba sonent. Duo ponam exempla: alterum ex veteri, alterum ex novo testamento. In Genesi cap. ii. quidam dicebant.

Faciamus iurrim, cuius culmen pertingat ad cælum.

G 5

cælum.

206 INSTRVCT. DE MODO
cælum. Cui modo loquendi non hæc subest
sententia, *turrim illam vere debere contingere*
cælum, sed rātum, quod in summam altitu-
dinem educi debeat, ut exponit P. Benedi-
ctus Peterius *Hyperbolæ* quoq; Maldona-
tus esse arbitratur in verbis B. Ioannis c. vlt.
Sunt autem et alia multa, qua fecit IESVS qua-
si scribantur per singula, nec ipsum arbitror
mundum capere posse eos, qui scribendi sunt li-
bri. Hinc ergo liquet verba aliquādo aliud
significare, quam præ se ferāt. Nam restat o-
stendere, aliquādo ea designare contrariū.

SECUNDA enim figura dicitur IRONIA,
qua contrarium significatur, quā verba ex-
primūt, maximè si adiungatur iis nutus vel
signū quo contemptus, vel ludibriū deno-
tetur. Cuiusmodi fuere, quæ Deus Adamo
post lapsum dixit, in Geneti Eccl. Adā quasi
Enim ex nobis factus est. Alludebat enim ad
verba serpentis vel dæmonis *Eritis sicut Dii.*
Itaque sensus erat. Non est factus Adamus
Deus, sicut nos, quod ei promiserat Sathan,
sed prorsus contrarium. Theophylactus si-
militer notauit Ironiam in verbis Christi ad
Apostolos in horto dicentis apud Marcum.

Marc.14. Dormite iam, et requiescite.

TERTIA sit ANTIOPHRASIS, quæ etiam
significat contrariū, sed nullo adiecto signo
qualis fuit in sermone uxoris Iob dicentis.

Bene.

MEDITANDI PARS II. 107

Benedic Deo, [Et] morere. id est, maledicili-
li. Ex quo modo loquendi colligere licet,
qua abominanda res fuerit priscis illis tem-
poribus maledicere DEO, ut nec voce male-
dicendi ausi fuerint homines uti, sed cōtra-
ria. sed quid mirum de hominib. cum nec
ipse sathan ausus fuerit. Nam quodam die ^{Iob. 2.}
loquens cum DEO Iobi virtutem laudante,
respondit. Tange os eius, Et carnem, & tunc
Videbitis, quia in facie benedicat tibi. Quod
autem hoc documentum valeat ad cauen-
dam contra DEVM blasphemiam patet ex e-
pistola B Iudee Apostoli sic loquentis. Cum
Michael archangelus cum diabolo disputans
alteraretur de Moysi corpore, non est ausus
inferre iudicium blasphemiae, sed dixit. Impe-
ret tibi Dominus. Videntur quoq; antiphra-
sin sapere verba Christi apud s. Matthæum
de B. Ioanne Baptista dicentis. Quid existis Matt. 11.
in desertum Videre arundine Gentio agitatum?
sed quid existis Videre? hominem molibus Ge-
stum? Voluit enim contrarium significari.
nam subiungit. Ecce, qui molibus vestiuntur,
in domibus regum sunt.

QVARTA est PERIPHRASTIS, qua duobus verbis explicatur, vel pluribus, quod
solet exprimi unico. Et ideo vocatur quoq;
Circumlocutio. Talis est formula loquendi
sponsæ in Canticis. Indicavit, quem diligit Cant. 1.

enītā

animam meam. id est, *diligo.* Vnde S. Bernardus sermone 33 colligit, quod dilexerit sponsum amore spirituali. Non simpliciter dicit, quem diligo, sed inquit, *Quem diligit anima mea, spiritualem designans dilectionem.* Periphrasis quoq. est, quod S. Matthæus refert de Christo, dicens. *Aperiens os suum, docebat eos.* Vnde Augustinus libro primo de sermone Domini in monte elicit binas explicaciones per bellas, dicens. *Ista circumlocutio fortassis ipsa mora commendat aliquanto longioriem futurū sermonem; nisi non faciat, quod tunc dictum est, APERIENS OS SVVM, quod ipse in Lege aperire soleret ora prophetarum.*

QVINTA sit METAPHORA, qua voçes à proprio significato ad aliud transferuntur.

Qualis est in verbis Christi apud Matthæum ad Apostolos dictis. *Vos estis sal terra.*

Voluit enim dicere. *Ut quemadmodum sal seruat carnes à corruptione, sic ipsi mundum præseruarent à corruptione peccati,* ut exponit S. HILARIUS canone 4. *Hic igitur, inquiens, in omnem Sūm humani generū effectus, incorruptionem corporibus, quibus fuerit aspersus, impetravit.* Apostoli autem sunt rerum cœlestium prædicatores, *E*t aeternitatis velut satores immortalitatem omnibus corporibus, quibus eorum sermo aspersus fuerit,

con-

Matt. 5.

Matt. 5.

MEDITANDI PARS II. 109

conferentes. METAPHORA, quoque est in verbis prophetæ Amos cap. 5. dicentis. Leo rugiet, quis non timet? Et S. BERNARDVS sermone primo de resurrectione applicat ad Christum.

SEXTA est SIMILITUDO, quavnares cum alia confertur, cuiusmodi est illa apud S. PETRVM. Fratres sobrii estote, Et Vigilate, I. cap. 13. quia aduersarius vester diabolus tanquam LEORUGIENS circuit querens quem denoret. Et in Psalmis. Sicut cersus desiderat ad forenses, Psal. 41 aquarum, ita desiderat anima mea ad te. D a v s. Differt similitudo à metaphora, quod sensus litteralis eius sit, quem verba demonstrant. Itaque illa S. Petri similitudo hunc sensum habet. Dæmonem haud secus circuire hominem, quam Leo domicilia bestiarum.

SEPTIMA sit PARABOLA, & est sermo confictus, & longus. quæ duplice conditio ne discrepat à similitudine: quia hæc semper est de re vera. verum enim est ceruum desiderare aquas: & potest esse breuis, ut est hæc. Fulgebunt iusti sicut scintilla. Sap. 3.

OCTAVA vocatur SYNECDOCHE, quando ex una realia significatur, sive maior, sive minor, hoc est, quando pars pro toto, vel contra accipitur. sive sit integrale, ut est corpus

110 INSTRVCT. DE MODO

corpus ex membris compositum , siue es-
sentiale, ut est homo constans anima & cor-
pore , siue totum genericum diuisum in
suas species, ut animal in hominem, & bru-
tum, siue vniuersale, quod diuiditur in par-
ticularia. Demus exempla. Primi , sit hoc
dictum vulgare. *Quot capita, tot sententia.*
Secundi dictum B. Magdalena. *Tulerunt*
Dominum meum. intelligebat enim corpus
tantum , quod est pars essentialis hominis.
Et illud S. Pauli. *Omnis anima potest at-
bus sublimioribus subdita sit.* Anima enim
pro homine accipitur Et illud. *Gratia Do-*

Rom.13.
Gal.6.

mini IESV CHRISTI cum spiritu vestro.
Omnes autem hæloquendi formulæ circa
hominem, inquit ORIGENES, libro 9. in
epist. ad Romanos , institutæ sunt ad desi-
gnādos varios eius status. Interdum, inquit,
per animam, interdum per carnem, interdum
per Spiritum homo nominatur, sed cū à parte
nobiliōri nominandus est, quasi qui spirita-
li intellīgi debeat, SPIRITVS dicitur quando
ab inferiori, ANIMA. cum vero à deterioro no-
minatur, CARO dicitur. Et allegat illud ex
epistola ad Galatas. *Manifesta sunt opera*
carnis. Et addit. *Fructus autem spiritus, id est,*
hominis spiritualis, & spiritu viuentis. Ean-
dem considerationem habet S. HIERONY-

Gal.5.

MVS

MEDITANDI PARS II. m

M V S lib. 3. com in epist. ad Galatas, in verba
exc. 6. ad Gal. paulo ante citata. Fratres, in-
quiens, nequaquam cum carne, nequaquam cum
anima, siue quia spirituales facti, caro & ani-
ma esse disisti, siue quod in principali est ea, qua
minora sunt, comprehenduntur. Anima n. Et
caro subiecta sunt spiritui. EXEMPLVM totius
generici, quando pro specie accipitur, legitur
Genesis cap. 3. vbi Eva appellatur M A T E R
Viventium, quod est genus conueniens in
omnes species, etiam animantium bruto-
rum, plantarumque, pro eo, quod diceremur.
Mater hominum. Et contra accipi possunt
verba illa 6. Genesios. DELEBO hominem, quem
creavi, pro , Delebo omnia animalia, nam
paulo post subiicit. AB homine & sibi ad ani-
malia EXEMPLVM deniq, totius vniuersalis,
positum loco particularis legitur apud Za-
chariam. Lanceis suis vulnerauerunt me. Lan-
ceis, pro lancea. vna enim tantum Christus
fuit transfixus. Eodem modo loquitur &
propheta in Psal. 2. Astiterunt reges terra, &
principes conuenerunt in eum iudicare vo-
lens solum Herodem, & Pilatum Pr̄sidem,
qui occasione mortis Christi amici facti
sunt, cum ante se mutuo odissent. XXXX

AD HANC synecdochen pertinet & illa
loquēdi formula, qua antecedētia ponūtur

p/o

112 INSTRVCT. DE MODO

Pro consequentibus. vt quando B. Petrus in
Locum Iudee alium Apostolum substitui
voluit. Oportet, iuquit, ex his viris, qui nobis-
cum sunt, in omni tempore, quo intrauit, &
existit inter nos Dominus IESVS, incipiens a
baptismate Ioannis, usq; in diem, qua assum-
ptus est a nobis, testem resurrectionis eius no-
biscum fieri vnum ex istis. ac si dixisset. Con-
uenit aliquem eligi, qui fuerit Christo fa-
miliaris, est enim familiaris conuersationis
signum & effectus.

Act. 1.

2. Thess.
c. 2.

POSTREMA Figura vocatur M E T O-
N Y M I A, id est, nominum commutatio,
quæ fit inter ea quæ habent aliquam inter-
se affinitatem, vt habeat causa cum effectu,
& continens cum contento. Solet enim
scriptura effectum appellare nomine sua
causæ, vel efficientis, vel formalis, vel fina-
lis, vel etiam materialis. Exemplum effici-
tis est in verbis illis Apostoli, spiritum nolite
extinguere, id est, gratiam, quæ est spiritus
sancti effectus. Ex quo modo loquendi, po-
test homo colligere, quando homo pec-
cando extinguit gratiam, eum non solum
injurium esse in illam qualitatem creatam
supernaturalem: sed et, & præcipue in spiritu
sanctum eius auctorem: haud secus quā Da-
vid fuit, qui cum in vitam Vræ. & honorem

Beth-

MEDITANDI PARS II. 113

Bethsabee deliquerat, tamen veniam deprecando à Deo, dixit. *Tibi soli peccavi.* Causa Materialis exemplum est in dicto B. PETRI ad claudum in actis Apostolorum. *Argentum & aurum non est mihi.* *Act. 3.* pro nulli mihi nummi sunt vel aurei vel argentei. V SURPAT quoq, scriptura nomen effectus pro causa, ut apud Ieremiam. *As*cendit MORS per fenestras. pro, ascendit peccatum. Mors enim cūt peccati effectus, ut docet B. PAULVS. *Et per peccatum mors.* *Rom. 5.* Eiusdem generis est Simeonis dictum ad B. Virginem. *Et tuam ipsius animam per-* *Luc. 2.* *transibit gladius.* vbi gladius ponitur pro dolore.

Quod ad alterum membrum attinet, ut contentum nomine continentis appelletur, exemplum habemus in verbis Christi ad Pharisæos dictis. *Vobis, qui comeditis* *Mat. 23.* *domos viduarum.* vbi domos accipit pro facultatibus in iis contentis, ut sensus sit Pharisæos omnes earum opes deuorasse. Sic intellege & illud dictum Domini ad S. Petrum. *Calicem, quem dedit mihi Pater, non sis ut bibam illum?* hoc est, dolores, pœnas, acerbissimos cruciatus quos desidero sustinere in sacratissima passione, nec secus quam calicem pretioso liquore repletum usque

H ad ult.

114 INSTRVCT. DE MODO

ad ultimam guttam ebibere: & quidem instar eorum, qui cum calicem eberint, ob nimiam qua premuntur sicut, lambere non cessant calicem. Denique utitur quoque scriptura contento pro continente. unde dicit S. Ioannes. Et *mundus eum non cognovit.* hoc est, homines qui sunt in mundo.

Ioan. i.

Quænam iuuent ad S. Scripturarum intelligentiam.

C A P. V.

BRÈVITÀR hic recensebo præsidia, quæ S. Patres ad percipiendum litteralem scripturæ sensum vel necessaria, vel admodum utilia censuere Scribit B. AVGVSTINVS libro 2. de doct. Christ. cap. 31. ad cognoscendam verborum proprietatem imprimis iuuare peritiam Grammatices, non latinæ modo, sed etiam Græcæ & Hebrææ. secundario verò & Rethoricæ, ad intelligendas figuræ supra dictas. Addit prodesse quoque Philosophiam, cuius beneficio intelliguntur naturæ, rerumque naturalium proprietates, quæ cognitio necessaria est ad intelligendas metaphoras. Denique & Theologiam, quia fidei mysteria, in ipsa scriptura inclusa accuratè exponit.

N E Q.

MEDITANDI PARS II. 115

NEQUE dictæ scientiæ cum suis subtilitatibus & illecebris ideo respuendæ sunt, quod occasionem aliquam distractionibus præbeant; nam dictus sanctus Pater autor fuit Christianis, ut libros gentilium, quantumuis erroribus plenos, perlegerent, adiuncta commonefactione, ut bona secernerent à noxiis: sic enim magnum adiumentum ad intelligendas Scripturas habitueros. Perutile quoque esse solet, teste S. BONAVENTURA, si quis multa è Scripturis memorie mandet, vel crebro cum attentione perlegat, & obscuriores earum sententias conferat cum clarioribus, id que vel totas, vel secundum alias partes. Hac enim ratione B. GREGORIUS homilia in Ezechielem collegit, quid Christus significare voluerit, cum digitos immitteret in aurem surdi. *Quid per digitos, inquiens, nisi dona Spiritus sancti designantur?* Vnde, cum in alio loco eiecisset demonium dixit. *Si in digito Dei eicio demonium, profecto peruenit in vos regnum Dei.* Qua de reper Euangelistam aliud dixisse describitur. Si ergo in spiritu Dei eicio demonia. Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Dei vocatur *Spiritus sancti dona.* Et concludit. *Digitos autem in auriculum mittere est*

H 2 per

116 INSTRVCT. DE MODO

per dona spiritus sancti mentem surdi ad obedientiam aperire.

NON parum etiam iuuat legere commentarios eorum, qui ad litteram scripturas exponunt, ut Hieronymum, Chrysostomum, atq; etiam P. Emmanuel Sà, qui breuissimè clarissimeq; tota Biblia exposuit, & ad meditantium usum valde accommodatè.

D E M V M plurimum iuuare puto, si in orationibus tuis pro carum intelligentia recurras ad *D E V M*, qui dat omnibus affluenter, teste S Iacobo. Hoc enim donum Apostolis, hoc aliis multis concessum est. Sic legimus S. THOMAM Aquinatem plus oratione, quam studio & continua lucubratione in earum intelligentia profecisse. Idem ergo & tu spera, maxime si, ut ille faciebat, orationibus ieunia, disciplinas, aliasq; mortifications adiunxeris.

De monitis circa Metaphoras obseruandis.

C A P. VI.

VENIO ad monita circa Metaphoram obseruanda Primum est, eam nō usurpari, nisi occasione proprietatis alicuius, quam res inter se communem habent. Vera causa,

bi causa, proprietas ob quam vocabulum Leonis transfertur ad Christum, est Fortitudo. Ut enim Leo animalium est fortissimus, sic Christus fortissimus est omnium hominum. Inter res item fortissimas numeratur mors. Secundum illud Cantici, *Fortis Cant. 8.*
est, ut MORS, dilectio De qua & Christus triumphauit. Hæc doctrina est S H I L A R I I .
Hilar.
can. 4. in
Matt.
 in illa verba D. Matthœi, *Vos estis sal terra.* Sic enī loquitur. *Sal terra, ut arbitror, nullum est.* Sibique hanc obiectionem proponit *Quomodo ergo Apostolos sal nuncupans?* Sibi que respondet. Sed proprietas est quarenda dictorum, quam ē apostolorum officium, ē ipsius salis natura monstrabit. Sal in omnem ēsum humani generis effectus incorruptionem corporibus, quibus fuerit aspersus, imperit. Apostoli autem sunt rerum cælestium predicatores, ē aeternitatis velut satores, immortalitatem omnibus corporibus, quibus eorum sermo fuerit aspersus, conferentes. Quibus verbis ostendit proprietatem sali communem cum Apostolis suis vim conseruandi res à corruptione.

ALTERVM monitum est, quoniam quis creatura, etiam minima, à Deo conditore suo, multis variisq; proprietatibus dotata est, hinc sit, vnam eandemque rem ad

H ; multa

118 INSTRVCT. DE MODO

multa posse transferri cum significatione
translata, nec modo ad diuersa & dispara-
ta, sed etiam contraria & pugnantia. Ex-
emplum rerum disparatarum luculentum

Apoc. 4. habemus in voce *Aqua*, quam S. Iean-
nes in Apocalypsi transfert ad significan-
dum populum. *Aqua multa*, inquiens, po-
puli multi. In Euangelio verò ad Gratiam,

Iean. 4. dicens. *Aqua quam ego dabo ei fiet in eis fons*
Aqua salientis in vitam eternam. Exem-
plum deinde contrariorum sit hęc voxFER-
MENTVM, quæ in bonam partem est v-

Matt. 13. surpata à Christo, quando apud B. Mat-
thæum dixit. *Fermentum, quod abscondens*
*mulier in farina satis tribus, donec ferme-
tatum est totum.* In malam verò partem,

Marc. 8. quando admonuit Phariseos. *Cauete à*
*fermento Phariseorum, quod est hypo-
crisis.*

TERTIVM est, quod non solum sāpe
numero in scriptura inuenitur vox in signi-
ficato proprio, sed etiam translato, idque
in eodem libro, imò in uno loco. vt liquet
ex colloquio à Christo habito cum Samari-
tanæ. Nam vocem *Aqua* primo usurpa-
uit in significatione propria, cum dixit,
*Qui biberit ex hac aqua Deinde verò in me-
taphorico, cum ait. Aqua, quam ego dabo ei.*

fieri

MEDITANDI PARS II. 119

fiet in eo fons aquæ salientis in vitam eternam.
Adhæc vocem MESSIS ibidem prius usur-
pauit in proprio significato Nonne, in-
quiens, vos dicitis, quia adhuc quatuor men-
ses sunt & meſſis veniet? posterius in trans-
latioꝝ. quando paulo post subiecit. *Levate
oculos, & videte regiones, quia iam alba
sunt ad messem.* Idem videre est in aliis
multis S. scripturæ locis, si attentè eas ex-
pendas.

EXTREMVM est, quamuis sæpius me-
taphora in vna alteraue voce cōsistat, tamē
aliquando integrum occupat sermonem, vt
apud Ioannē, dum Christus ait. *Ego sum vi-
tu, & vos palmites. Et pater meus agricola est.* Ioan. 15.

Deniq; adiungendum est hic documen-
tum B. Chrysost. de Parabolis, vt non existi-
mes omnia leuicula, quæ in parabola sunt,
effe proposito accōmodanda, sed ea rātum
quæ sunt præcipua, & quasi substancialia, vt
sunt ea, ob quæ significāda parabola est in-
ducta. Exempli loco Christus adducit para- Mat. 20.
bolam operariorū in vineam cōductorum,
quia in ea scopus is fuit, ostendere Deū ho-
mines ad gloriam prædestinare ex gratia
cooperante eorū volūtate. Itaq; licet in ea-
dem dicatur æqualem omnibus contigisse
mercedem, contrarium verò scribatur ab

H 4 Apostolo

120 INSTRVCT. DE MODO

1. Cor. 15. Apostolo, dum ait *sicut stella differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum, nihil, inquit ille, faciendum est, quia ad accommodationem parabolæ non pertinet.*

*Quibus de causis diuina scriptura vta-
tur figuratis locutionibus.*

C A P. VII.

S. PATRES varias assignant causas, cur Dominus Deus Veteris Nouique testamenti scriptoribus inspirarit, ut tot tropis, figuris in scribendo vterentur. Quarum nonnullas nostro proposito congruentiores hic commemorabo.

C. p. II.

THEOPHYLACTVS in Lucam causam reddit, ut scriptura obscuritate sua quā efficiunt metaphoræ, attentum & sedulum redderet Lectorem ad eruendū genuinum sensum.

S. CLEMENS Alexandrianus in c. stro-
marum scribit spiritum sanctum voluisse
hac nube obscuritatis, coercere superbiam
nostram, ut dum eas obiter percurrento
intelligentiam non assequimur, humili-
mus nos, & ingenii nostri stuporem agno-
scamus.

S. HIERONYMVS ad caput II. Isaiae il-
lam

MEDITANDI PARS II. 121

Iam aliam assignat rationem vt obscuritas
earum nos adigat, ad implorandam diui.
nam opem, iuxta illud Lucæ Petite & acci-
piens. Quod confidēter præstare debemus.
nam vt testatur S. Iacobus. *Si quis indigeret* *Luc. 14.*
sapientia (qualis est ea quæ scripturis inclu-
sa est) postulet à Deo, qui dat omnibus afflu-
enter. Quod scimus multis sanctis conti-
gisse, non solum in casibus particularibus,
vti evenisse diximus S THOMÆ, sed ge-
neratim in tota scriptura indicatur. Nam
sapientiae 7. dicit sapiens. *Optauis, & datus*
est mihi sensus, inuocauis, & venit in me spiritus
sapientie. Ac Apostolis quidem Chri-
stus hanc sapientiam impertivit etiam non
potentibus, vt refert B LVCAS. *Et aperuit* *Luc. 24.*
illis sensum, & intelligerent scripturas.

S. IOAN. Chrysostomus homil. 38 in
Matth. existimat causam esse, vt Euange-
lii mysteria & intellectu facilius apprehe-
derentur, & memoria retinerentur. Nec du-
bium est res diuinas & spiritales per rerum
sensibiliū metaphoras citius intelligi; cum
naturale nobis sit beneficio rerum sensibi-
lium in intelligibiliū notitiam venire.
Originem siquidem à sensib. habet omnis
nostra cognitio. Quod conuenit cum illo
S. Pauli ad Romanos. *Inuisibilia enim ipsius* *Rom. 1.*

H s à crea-

112 INSTRVCT. DE MODO

Rom. I. à creatura mundi, per ea qua facta sunt, intellecta conspicuntur. Quod ideo fit auctore Cardinale CAIATANO in S. Thomam scribente, quia rerum sensibilium, species quas exhibet metaphora, supplant vicem specierum intelligibilium in spiritualibus, & diuinis. Quemadmodum pictura leonis ab oculo conspecta conductit ad intelligendam generatim animalis illius naturam.

S. GREG. homil. 10. in Ezech. arbitratur à Deo id factum, vt occasio præberetur variis, varias illius interpretationes excogitādi, vt patuit in metaphora salis supra allata.

Matt. 5. Vos estis sal terra. Vbi glossa, ex salis virtute quam habet ad exsiccando s humores, & seruandas à corruptione, & vermium generatione carnes, colligit doctrinam Euangelicam conseruare animam, non tantum à peccati actualis corruptione, sed etiam à vermiculatione prauarum cogitationum.

S. AVGUSTINVS verò, quoniam omnes homines, magni æquè ac parui, opus habent sale ad condiendos cibos, inde colligit doctrinam Euangelicam omnibus ad salutem esse necessariam.

S. CHRYSOST. quoq; exacrimonia & mordacitate salis vulneribus inspersi, colligit, Concionatores aliquando debere

debere uti actioribus reprehensionibus peccatorum , etiam si magna eorum offendit in deo riatur. S. REMIGIVS docet , sicut res tetrum odorē expirantes , si sale confricentur , tetrū odorem remittunt : sic diuinæ scripturæ sal dum corrigit fœdos hominū mōres , omnem conuersationū scandalosarum prauum odorem è medio tollit CHROMATIVS Episcopus Aquileiensis ait. Velut sal foris carnibus aspersus , internas quoq; eius partes penetrat & conseruat , sic verbum Dei auribus corporis externis exceptum intimas animi medullas penetrat , eumque conseruat Ex qua vi agendi elicit scriptor quidam: Quemadmodum necesse est salēm liquefcere , ut intimas carnes peruadat atque conseruet , sic operarium Apostolicum , ad iuuandum animas non debere modo sustinere omnia incommoda & molestias , verum etiam cum opus est , sanguinem pro iis profundere. Sic enim fecerunt Apostoli , & alii multi , ut nuper in Belgio bonus Pater noster Ioannes Ferdinandus , qui in conflictu nostrorum cum hæreticis , vulneratus ipse inter milites saucios morti proximos multis adrepebat , ut absolutionem confessis impetriri posset ; quo ardore creditur multos

124 INSTRVCT. DE MODO

multos ad cœlum transmisisse. Denique S.
H E R O N Y M V S annotauit. Sicut sal in se
sapidum est, omnemque cibum insipidum
sapidum reddit, sic de verbo Dei sentien-
Psal. 118. dum esse iuxta illud Psalmi. *Quam dulcia*
faucibus meis eloquia tua? super mel ori meo.
Ecce vides, quam multos variosq; conce-
ptus S. Patres ex metaphora salis hauserint,
vt intelligas idem posse fieri ex reliquis.

*De sententiis quibusdam S. Patrum ad
rectè meditandum in scripturis.*

C A P V T VII.

*Q*UONIAM sequentia documenta hau-
rienda sunt ex variis S. Patrum senten-
tiis, vt dilucidior sit tractatio, primo dog-
mata eorum recensebo, deinde in altero ca-
pite documenta vel instructiones.

S. G R E G O R I V S Nyssenus de gen. hom.
Graue, inquit, nefas est, dicere, in scriptura
verbum aliquod redundare.

S. G R E G Nazianzenus in Apolog. non
contentus hac monitione, addit. *Neg₃ no-*
bis in mentem sensat existimare, easdem
litterarum monumentis commendata fuisse
&c. At nos, qui exquisitā spiritus doctrinam
Vel s₃q₃ ad lenissimum apscem Elīneam tra-
himur,

himus, nunquam (nec enim fas est) ne minimas quidem actiones ab iis, à quibus memoria prodita sunt, temere prascriptas & elaboratas memoriaq; ad hac & sq; tempora conservatae esse fatebimur.

S. IOAN. Chrysost. quoq; hom. 18 in Genesin. Nihil temere, ait, aut fortuito loquitur diuina scriptura: sed & syllaba, & apiculus reconditum habet thesaurum.

ORIGENES item homilia 9. in Ezech. Observandus, inquit, est diligenter omnia scriptura sermo, ordo, iunctura.

S. BERNARDVS sermone primo considerans cur B. Lucas tot nomina propria, ut Gabrielis, Mariæ, Ioseph, Galilææ, & Nazareth, in mysterio incarnationis explicando, recenseat, ita scribit. Putasne aliquid horum superuacuè possum sit? nequaquam. Si enim nec folium de arbore sine causa: nec unus ex passibus sine Patre cœlesti cadit super terram: putas ego de ore sancti Euangelista superfluum diffluere verbum, præsertim in sacra historia verbi: non puto, plena quippe sunt omnia supernis mysteriis.

De

126 INSTRVCT. DE MODO

*De documentis ex superiori Sanctorum
doctrina haustis.*

CAPVT IX.

PRIMVM documentum sit, vt in meditati^ene Scripturarum diuinarum, nullum verbum velut superfluum transfilias. Nam nullum esse superfluum docet B. CHRYSOSTOMVS in illa verba Genesis. *Cham Ch. hom. autem erat pater Chanaam. Dignum, inquiens, hic fuerit, & inquiramus, quare diuina Scriptura hos tres filios Noe commemorando subdit, Cham autem erat pater Chanaam. Et subdit. Non putatis obsecro, hoc absque causa fuisse adiectum. Nihil enim est in diuina Scriptura, quod non aliquaratione dictum sit, que & non latentem inse habeat utilitatem. Quare ergo addidit. Cham autem erat pater Chanaam? Volut enim per hoc nobis illas intemperantias misitatem insinuare: & quod neque calamitatis magnitudo illum coercere potuit, neque tan-
te in arca angustia irrefrenatam illis concupiscentiam sedauit, sed iam statim ab ini-
tio mentis sua malitiam monstrauit. Ean-
dem considerationem habet in homilia
29. in alia verba paulo post dicta. Et uidit Cham*

Cham pater ille Chanaam nuditatem patris sui, & egressus nunciauit duobus fratribus suis, dicens Propterea enim, vt discas iam pridem, & ab initio eum mentis corruptæ fuisse non simpliciter dicit Scriptura. Vidit Cham nuditatem patris sui Sed quid? Et vidit Cham pater Chanaam. Quare, dic mihi, & hoc loco filii vocabulum assignat? Ut discas illum fuisse intemperantem & mente, qua in tanta turbatione procreandæ proli vacauit eadem etiam nunc in contumeliam patris prorupisse.

ALTERVM documentum est, nullum verbum transiliendum esse, etiam si casu videatur toti orationi insertum; quia si vlam foret, esset maximè illud quod aliquando Dominus dixit apud B. Ioannem. *Ioan. 7.*
Doctrina mea non est mea. Nam vt inuit B. AVGVSTINVS tract. 29. Videatur paucis verbis, quasi contraria locutus. Si enim non tua, quomodo tua si tua, quomodo non tua? Tu enim dicas Etrumque, & mea doctrina, & non mea. Et tamen ille ipse hinc confirmat sublime illud mysterium Consubstantialitatis filii cum patre, dicens *Quæ est doctrina Patris, nisi Verbum Patris?* Ipse ergo Christus doctrina Patris, si Verbum Patris. Sed quia Verbum non potest

¶ 18 INSTRVCT. DE MODO

poteſt eſſe nullius, ſed alicuius, etiam do-
ctrinam ſuam dixit ſeipſum, & non ſuam,
quia Patris eſt Verbum. Quid enim eſt
tam tuum, quam tu, ſi alicuius eſt, quod eſt

TERTIVM eſt, conſiderandum, quid
Gen. 28. primo, quid ſecundo loco dicatur. ut in vi-
ſione Iacob Patriarchæ dicitur. angelos ad-
ſcendentes & descendentes. ut intelligeremus,
cum cœlum ſit angelorum ſedes, motum
primo debere eſſe furſum, deinde deorſum.
Vnde colligit B. Greg. 2 parte pastoralis.
cap. 5. Prædicatores & Prælatos prius debe-
re per contemplationem & amorem aſcen-
dere ad Deum, quam descendant ad nos, &
nobis benefaciant.

QuARTVM eſt in diuinis ſcripturis non
vſurpari ſynonyma ad ornatum, ſed ad fi-
gnificantum aliquod mysterium, vel ut
occasio præbeatur eruendi alicuius conce-
ptus boni, ut facit S. GREGORIUS homilia 35.
in verba B. Lucæ. Cum audieritis pralata, &
ſeditiones, nolite terreri. vbi duo illa verba,
licet non ita videatur, inter ſe diſferre indi-
cauit. Pensanda, inquiens, ſunt verbare
demptoris noſtri, per qua nos aliud interius, a-
liud exterius paſſiros eſſe denunciat: Bella
quippe ad hostes pertinent, ſeditiones ad ci-
ties, ſenſum quoque moralem inde elicit
hunc

hunc nimirum animi nostri perturbationes aliquando ex causis internis, aliquando ab externis oriri. Ut ergo, inquit, nos indebet interius exteriusque turbari, atque nos fateatur ab hostibus, aliud a fratribus perpet.

QVINTVM sit, etiam si verba quædam significacione parum nonnunquam videantur inter se distare, tamen inquirenda est illa distantia quantumvis minima, ut facit S. Augustinus in psalmum 85. de verbis Ecclesiastici c. 24. *Qui te manducant, iterum esurient, Et qui de te bibunt, iterum sient. Subiungit enim. Immo vero non dixit ITERVM, sed dixit ADHVC. Nam iterum sient, qui quasi primo saginatus discesserit, & degresserit Et redierii bibere. adhuc etiam sient, qui te bibunt, sic bibendo sient. Quid est bibendo sicut? nunquam fastidire. Ex quibus duabus vocibus colligit discrimen voluptatum coelestium a terrenis. Illis enim applicat verbum ADHVC, ut facit hic in explanatione psalmi. his vero applicat ITERVM, exponens tractatu 75. verba illa B. Ioannis a Christo ad Samaritanam dicta. *Quis bibet, IOAN. 4. rit ex hac aqua, sicut iterum.**

SEXTVUM est, examinandas esse quaslibet voculas, ut facit B. GREGORIVS homilia I. in Ezech. vbi ex prima primi capituli

I vocula

130 INSTRVCT. DE MODO

vocula Et sublimem illam doctrinam colligit, nempe prophetas oculo intellectus tam clare perspicere res sibi reuelatas, atque oculis corporeis conspiciunt praesentes, & ideo utrasque velut similiter cognitas coniungere. Sed prima quastio, inquit, nobis oritur, cur uero, qui nihil adhuc dixerat, ita exorsus est. ET FACTVM EST. cum non sit sermo, cui hoc, quod incipit, subiungatur? Quia in re intuendum est, quia sicut nos corporalia, sic propheta sensu spiritualia aspiciunt: eisque & illa sunt præsentia, qua nostra ignorantia absentia videntur. Vnde fit, si in mente propheta ita coniuncta sint exterioribus interiora, quatenus simul utraque videant, simulque in eis fiat, Et intus verbum, quod audiunt, & foras, quod dicunt. Pater igitur causa, cur, qui nihil dixerat, inchoauit dicens. Et factum est. Quia hoc verbum quod foris protulit, illi verbo, quod intus audierat, coniunxit. Continuat ergo verba, que protulit, visioni interna, & idcirco incipit dicere, ET. Subiunxit enim hoc quod exterius loqui inchoat, ac si & illud foris esset, quod intus videt. Hucusq; ille.

SEPTIMVM sit, non solum voculas non negligendas, sed nec distinctiones per commata & puncta, quarum mutatio sape dissimil-

MEDITANDI PARS II. 131

dissimiles gignit sensus. teste B. August. tra-
ctatu primo in verba B. Ioannis. *Quod si* Ioan. 1.
Etum est in ipso vita erat. sic enim scri-
bit. Pronuncia sic, quod factum est. Hic sub-
distingue, & deinde infer. In illo vita erat.
non autem sic. Quod factum est, in ipso vita
erat. Et subdit rationem. si enim omnia in
ipso facta sunt, omnia vita sunt. Non te ab-
ducant heretici.

OCTAVVM est, vim quandam quoque
esse in accentibus, & nota interrogatio-
nis? & hæc quidem, quando dubia sit, vel
non intelligendum est, ut monent Patres
ex antecedentibus vel consequentibus.

NONVM est reperiri in scriptura voces
quasdam geminatas partim declinabiles,
partim indeclinabiles, quibus vehemen-
tia affectus denotatur. ut sunt illæ Christi
Domini nostri in cruce. *Deus Deum meus,*
& quid dereliquisti me. quæ vehementem
designant dolorem. sicut illæ aliæ & ar-
dens desiderium. DESIDERIO desidera-
ui hoc Pascha manducare vobiscum. Nam
Hebræi, cum careant superlativo, dum
amplificare rem volunt, vt tantur conge-
minatione vocis.

I 2 Dicit

132 INSTRVCT. DE MODO

DECIMVM est, §. Scripturam in uno eodemque sermone transire sape ab una persona ad aliam, ut à tertia ad secundam sic S. Ioannes c. 19. cum dixisset. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* paulo post addit. *Si diligitis me, sermonem meum seruate.* De qua variatione S AVGVSTINVS libro I. de fer Dom annotauit, Christum, dum proponeret discipulis suis octo beatitudines in genere, in tertia persona locutum. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* eademq; loquendi forma expressisse reliquas septem. Deinde vero sermonem prosecutum in secunda persona. *B E A T I eritis, cum maledixerint vobis homines, &c.* Ex qua mutatione colligit dominus sanctus Dominum indicare illis voluisse, quæ generatim locutus fuisset, tanquam absentibus, sibi quoq; dicta reputarent: & rursus quæ speciatim ipsis dixisset, esse quoque dicta pro absentibus. Inde iam caput, inquit, loqui, præsentes compellans, cum & illa, que supra dicta sunt, ad eos etiam pertinerent, qui præsentes audiebant, & hac postea, qua evidentur præsentibus specialiter dicti, pertineant etiam ad illos, qui absentes vel fuerant.

V NDECIMVM sit, trāsire eandem non-nanquam

MEDITANDI PARS II. 133

nunquam à numero singulari in pluralem,
& contra ut Cantic. I. *Trahe me post te, Cvr-
remus in odorem vnguentorum thorum.*
Ex qua mutatione colligit S. BERNARDVS
salutare illud documētum Proptium nem-
pe esse virtutis caritatis, ut mortificationes
aliasque molestias voce TRAHE & comprehen-
sas sibi soli vendicet, consolationes ve-
rò, & gaudia communicet amicis & sodali-
bus. Sed oritur questio, inquit, cur similiter,
cum se petit trahi, etiam adolescentulus non
adiunxit? quare ME, & non NOSE? cur ergo
pluraliter mox subiectum, CVRREMVS, cur
TRAHI te singulariter postulaisti? Et respon-
det, Trahimur, cum tribulationibus & sen-
tationibus exercemur. Currimus, cum inter-
nis consolationibus. & in inspirationibus visita-
ti, tanquam in suaveolentibus vnguentis re-
spiramus. Ac pergit respondere in persona
sponsae. Ergo quod austrum & durum vide-
tur retineo MIHI, tanquam fortii, tanquam
sana, tanquam perfecta, & dico singulariter,
TRAHE ME. Quod suave & dulce, tibi tan-
quam infirmo communico, & dico, CVRRE-
MVS Volo habere socias consolationis, non an-
tem laboris.

Quod autem numeri rationem habere,
tam in nominibus, quam in verbis, vanum

I 3 non

134 INSTRVCT. DE MODO

Gal. 3.

non sit, testatur S. PAVLVS , qui scribens ad Galatas, dum proponit prōmissionem de Messia factam Abrahæ. *Abraham, inquit, facta sunt promissiones, & semini eius. Non dicit seminibus, quasi in multis sed quasi in uno, & semini.*

DE MV M consueuit Scriptura facta in-
nuere dictum aliquid vel factum, quod ta-
men non est expressum, ut est legatio,
quam S. Martha instituit ad sororem suam
Magdalenam , quod à Domino vocare-
tur, qui ad resuscitandum eorum fratrem
Lazarum aduenerat. *Magister adest, in-
quiens, & vocat te,* ut refert S. Ioannes
cap. 11. ubi non sit mentio illi commis-
sam fuisse istam curam. In his ergo ca-
sibus licitum est meditatori rem sibi ob-
oculos ponere, non ut facta est, sed ut pro-
babiliter fieri potuisse existimabit. Exem-
pli causa, si mediteris de apparitione an-
geli facta Christo oranti in horto. *ap-
paruit enim angelus, confortans eum,* ait B.
LVCAS. posses ipse imaginari, cuiusmo-
di fuerit colloquium angeli , cum Chri-
sto, quod solandi eius causa instituit.

Luc. 22.

E AND EM doctrinam usurpare potes,
quando contingit quiddam non modo
nob̄

MEDITANDI PARS II. 135

non expressum in scriptura, sed nec insinuatum, & tamen probabile est, id fieri potuisse, tunc enim meditari potes id, quod arbitraris dictum vel factum. Ut si consideres perfectionem Pastorum ad Christum recens natum, poteris imaginari, quomodo salutarint B. Virginem eius matrem, & quid responsi ab ea acceperint, quid obtulerint, & id genus alia, et iam si nulla eorum sit apud Evangelistas mentio.

I 4 TRA-